

Розглядається фактичний мовний матеріал, «живе мовлення» молодого росіянина. Гіпотеза наукового дослідження полягає в аргументації домінантних моделей поведінки сучасного носія російської мови, для якого характерні такі властивості, як категоричність, неповага до чужої думки, невизнання принципів плюралізму в оцінках та ставленнях. Для верифікації основних позицій статті було застосовано асоціативний експеримент, результати якого засвідчують доволі високий рівень потенційної агресивності досліджуваної вікової групи.

Ключові слова: мовна особистість, лінгвоконфліктологія, асоціативний експеримент, мовленнєві стратегії й тактики.

T. V. Romanova,

*Nizhniy Novgorod Branch of "Higher School of Economic"
National Research University,
Applied Linguistics and Intercultural Communication Department
(Nizhniy Novgorod, Russia)*

THE MODERN LANGUAGE PERSONALITY IN THE ASPECT OF LINGUAL CONFLICTOLOGY

The article is devoted to the lingual-psychological analysis of conflict provoking, aggressive, destructive tendencies in the speech of the modern language personality. The scientific research's hypothesis is the argumentation of the dominant behavior models of the modern Russian language speaker, which is characterized with categoricalness, disrespect towards the others' opinion, non-recognition of the principles of pluralism in evaluations and opinions. In order to verify the basic statements of the article, an associative experiment has been carried out, and its results demonstrate a rather high level of potential aggression of the age group having been analyzed. Most of the respondents demonstrate an explicit aptitude towards reciprocal verbal aggression, readiness to react with brutality towards brutality, in spite of rational prejudice towards such a behavior. This is caused by internal factors (psychophysiological ones), as well as external ones (social ones).

Key words: language personality, linguoconflictology, associative experiment, speech strategies and tactics.

УДК 81'373.47+81'42+159.964.21

С. В. Форманова,

*д-р філол. наук, доц.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
професор кафедри української мови*

СЦЕНАРІЙ 'СВАРКА' В АСПЕКТІ КОНФЛІКТНОГО ДИСКУРСУ

Статтю присвячено комунікативно-прагматичному аналізу сварки як у сучасних наукових інтерпретаціях, так і за результатами фактичного матеріалу. Подано різні дефініції цього поняття в мовознавстві; зазначено параметри сварки й прагматична настанова; проаналізовано конфліктні сценарії 'сварки', які є результатом конфліктного дискурсу й агресії; описуються мовленнєві особливості конфліктної інтеракції між комунікантами, пропонується типологія сценаріїв 'сварка'.

Метою статті є визначення характерних особливостей 'сварки' як чинника конфліктного дискурсу. Мета передбачає вирішення таких завдань: 1) систематизувати й узагальнити теоретичні засади дослідження конфліктного дискурсу; 2) визначити характерні особливості 'сварки'; 3) проаналізувати конфліктні сценарії 'сварки'; 4) описати мовленнєві особливості конфліктної взаємодії між комунікантами. Об'єктом аналізу є сценарії сварки в конфліктному дискурсі. Предметом дослідження є конфліктний дискурс.

Ключові слова: конфлікт, конфліктний дискурс, сценарій, сварка, інвектива, комунікативна інтеракція, прагматична настанова.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мовленнєві конфлікти починають входити у сферу досліджень науковців, але, з огляду на це, з'являються поняття, пов'язані з новими аспектами дослідження мови. Тому в умовах сучасних реалій посилився інтерес до проблем конфліктології взагалі та до мовної конфліктології зокрема. Вивчення мовної поведінки, у тому числі стратегічної, сприяє розвитку інтеграції гуманітарних дисциплін, про що свідчать дослідження кінця ХХ – початку ХХІ століття: Н. Арутюнова; А. Баранов; Ф. Бацевич; О. Іссерс; К. Сєдов; Й. Стернін; С. Сухих та ін.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Дослідженням **аномальних конфліктних ситуацій** в українському мовознавстві займався Ф. Бацевич, у російському і зарубіжному – лінгвісти Н. Арутюнова, Б. Городецький, В. Дем'янков, І. Кобозєва, О. Мартинова, О. Падучева, О. Романов, Л. Семененко, Дж. Остін, Дж. Сьорль, Т. А. ван Дейк, Дж. Ліч, Г. Грайс та ін., **феномену комунікативного конфлікту та конфліктної ситуації спілкування** присвячені роботи Н. Білоус, Л. Білоконенко, І. Горєлова, Н. Кневої, К. Сєдова та ін., більшість робіт належить **соціологам і психологам** Е. Берну, Н. Гришиній, Л. Цой та ін. Дослідження лінгвокогнітивного аспекту мовлення в конфліктній інтеракції не знайшло зацікавленості у мовознавчій науці, тому наше дослідження є актуальним.

Формулювання мети й завдань дослідження. Метою статті є визначення характерних особливостей 'сварки' як чинника конфліктного дискурсу. Мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) систематизувати й узагальнити теоретичні засади дослідження конфліктного дискурсу; 2) визначити характерні особливості 'сварки'; 3) проаналізувати конфліктні сценарії 'сварки'; 4) описати мовленнєві особливості конфліктної взаємодії між комунікантами. **Об'єктом** аналізу є сценарії сварки в конфліктному дискурсі. **Предметом** дослідження є конфліктний дискурс.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Сучасний стан лінгвістики характеризується спрямуванням поглядів дослідників на комунікативний бік мови, який вони розглядають як форму життєдіяльності людини, спосіб вираження особистості та організації міжособистісного спілкування у процесі спільної діяльності людей [9, с. 9]. Антропоцентричність такого підходу визначила перехід від актуалізаційної моделі структурної лінгвістики до контекстуалізаційної моделі мови в русі [1, с. 4], що дозволило переключити акцент дослідження з мовної системи на продукти комунікативної діяльності [8, с. 298]. Сучасне мовознавство визначається також вирішенням різноманітних проблем теорії і практики знань, представлених у мові. Відбувається співвідношення когнітивних і мовних структур (М. Болдирєв, А. Вежбицька, О. Кубрякова, О. Селіванова і т. ін.). У такий спосіб одним з найважливіших завдань постає виокремлення закономірностей мовленнєвих вчинків індивідуумів у запропонованих комунікативних ситуаціях, які

відбивають специфіку мовленнєвого існування мовного колективу у певному суспільному устрої [6, с. 5], що зумовлює актуальність комунікативно-прагматичного підходу, представленого у працях Н. Арутюнової, Ф. Бацевича, В. Богданова, І. Борисової, А. Вежбицької, Є. Верещагіна, Т. А. ван Дейка, М. Макарова, М. Олешкова, О. Селіванової, Й. Стерніна, С. Сухих, Н. Формановської, Дж. Остіна, У. Чейфа та ін. Оскільки у центрі уваги сучасної лінгвістики перебувають і проблеми мови як загального пізнавального механізму, то відбувається репрезентація і трансформування різноманітної інформації з використанням специфічних мовних знаків. Саме тому функціонування мови розглядається як різновид когнітивної діяльності, в основі якої лежать концепт, схема, поняття, фрейм, сценарій. Сценарій 'сварка' – це результат подій, динаміки розвитку подій у часі, певних ролей між учасниками цих подій, тому назва статті цілком виправдана, оскільки ми розглядатимемо сварку як конфліктний мовленнєвий акт.

У світлі сучасного антропоцентричного підходу в лінгвістиці значне місце посідають дослідження контекстів конфліктного дискурсу та їхнього прагматичного використання. **Під конфліктним дискурсом** розуміється ставлення конфліктуючих осіб один до одного та до ситуації. Він визначається завершеністю, цільністю й зв'язністю. Його слід розглядати і як процес (з урахуванням соціокультурних, екстралінгвістичних і комунікативно-прагматичних чинників), і як результат (у вигляді фіксованого тексту). У конфліктний мовленнєвий акт вплетено багато чинників, які супроводжують не лише висловлювання в цілому, а й його фрагменти.

Будь-який конфлікт можна порівняти із суперечкою, в якій має місце спортивне змагання або суд, де головуючий починає і закінчує дискусію, слідкує за регламентом, «гасить» конфліктні ситуації, дає слово, як того вимагають правила, різним учасникам комунікативного акту. Це допомагає уникнути словесної бійки, але, зазвичай, вона перетворюється саме на бійку невербального характеру.

Розглянемо дефініції 'суперечка'/'сварка' в лексикографічних джерелах: «**Суперечка**, -и, ж. Словесне змагання між двома або кількома особами, при якому кожна зі сторін обстоює свою думку, правоту; спір // Широке публічне обговорення якого-небудь спірного питання; дискусія. // Сварка, чвари. // Звучання голосів людей, які сперечаються, сваряться» [5, с. 1216]; «**Сварка**, -и, ж. (з нім. schimpfwort) 1. Гостра суперечка, що супроводиться взаємними докорами, образами // Голоси людей, що сваряться. *Заводити сварку*. 2. Грубі, образливі слова; лайка» [5, с. 1105]. Отже, **сварка** – це словесна сутичка, яка може перетворитися на бійку. Учасниками сварки можуть бути двоє і більше осіб; **суперечка** – це процес обміну думками. Обов'язковими учасниками суперечки є опоненти й аудиторія. Стосовно політичного дискурсу використовуємо поняття суперечка, а все решта – то сварка.

Розглянемо, як у конфліктній ситуації реалізується сценарій *сварка, суперечка, розбіжність/розходження у думках*. Річ у тім, що конфлікт виникає тоді, коли людина чекає від іншої того, що хоче почути, тобто, об'єктивність відходить на другий план, а на поверхні лежить суб'єктивність. Адресант висловлює свої міркування і свою думку, а адресат сприймає лише те, що хоче почути. Проте слід відстежувати весь хід думок опонента, а не ту частину, яка є близькою для себе. Відбувається змішування напруги й агресії; конфлікт переноситься в галузь міжособистісних стосунків, але має абсолютно реальний характер боротьби за владу, власні інтереси й цінності.

Інвективи в сценарії сварки носять допоміжний характер, вони підвищують негативні емоції, нерідко стають причиною сварки, але сварка не вичерпується використанням інвектив. Одним із яскравих прикладів сценарію сварки є

нерівноправний соціальний статус партнерів. Наприклад, коли горе-керівник користується своїм становищем і весь час чіпляється до підлеглого, сварить його, знущається над ним, ображає. На думку М. Сарновського, вербальна інтеракція входить у простір негативної комунікації, що передбачає сварку або бійку [11, с. 21].

Як слушно зауважує В. Шляхов, необхідною умовою суперечки мають бути: рівноправність партнерів, однаковий соціальний статус тощо [10, с. 20]. Коли люди сваряться, то однією з умов є бажання вивести партнера з рівноваги. Під час суперечки переважають негативні емоції, домінує бажання докорити партнерові. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови подано такі тлумачення: «**Сваритися**, сварюся, сваришся, *недок.* 1. Вступати в сварку з ким-небудь; сперечатися один з одним. *Образно.* У порівн. 2. *на кого і без додатка.* Висловлювати своє невдоволення, осуд (іноді образливо); лаяти. *У порівн. 3. *на кого, рідше кому.* Робити погрозливий жест чим-небудь. *У порівн. // *рідко.* 3 погрозою говорити що-небудь, нахвалятися зробити щось, погрожувати [5, с. 1105]; «**Сперечатися**, -аюся, -аєшся, *недок.* 1. Вести суперечку (в 1 знач.), доводячи що-небудь. // Заперечувати проти чого-небудь, не давати своєї згоди на щось. 2. Обстоювати своє право на що-небудь, на володіння чимсь. // *чому, рідко.* Чинити опір чому-небудь; противитися. 3. *перен.* Не поступатися перед ким-, чим-небудь якимись якостями, властивостями; суперничати [5, с. 1167]. Як зазначає М. Сарновський, суперечка є діалогом, який шукає правду і заснований на аргументації. Кожний учасник суперечки намагається обґрунтувати свою точку зору й висловити правдивість (істинність) позицій [11, с. 22–23]. На думку А. Вежбицької, мистецтво проведення суперечки сформувалось у Давній Греції і було набором рекомендацій, добрих порад і стратегій мовленнєвих дій, які мали переконати співрозмовника у правдивості і справедливості власного погляду й оцінки окресленої проблематики [4, с. 131]. Як бачимо, семантика дієслова «**сваритися**» цілком відповідає його призначенню, оскільки, коли людина має намір вступити в конфлікт, то вона починає погрожувати опонентові, висміювати його зовнішність, звинувачує в поганих намірах, у дурницях та ін. Усе це і реалізується у побутовій конфліктній інтеракції. Семантика дієслова «**сперечатися**» означає *‘полемізувати, вести полеміку, дискутувати, здійснювати протидію кому-, чому-небудь’*.

Суперечка є результатом конфлікту інтересів, адже причини конфлікту бувають різні: від побутових, які закінчуються сваркою знайомих, родичів до зіткнення наукових або політичних. Втім слід розрізняти наукову дискусію і суперечку. Справа в тому, що в практиці наукових дебатів використовуються правила ведення наукової і політичної дискусії. Побутова сварка супроводжується погрозами, звинуваченнями, підвищеним емоційним напруженням. У ній домінують негативні емоції: роздратування, злість, бажання заподіяти моральної шкоди опонентові. Тому, зазвичай, у таких ситуаціях використання інвективи є процесом нормальним.

Розглянемо фактичний матеріал:

P1: (Дзвінок у двері кв. № 35, 4 поверх 5-типоверхового будинку, м. Одеса).

(зародження конфліктної ситуації)

– *Здрастуйте!* – говорить головна по під’їзду Марія Іванівна. – *Сьогодні ваша черга мити майданчик на вашому поверсі і на першому.*

P2: – *Здрастуйте!* – відповідає молодиця років 20–22. – **Ви що, знущаєтесь знову?** Я що, одна на майданчику живу, інших квартир більше немає? Ну гаразд, майданчик свого поверху. А перший поверх нехай мють інші.

P1: – *Я вам як головна по під’їзду говорю, ваша черга!*

P2: – *Але я ж цього тижня мила! І взагалі, чому я щосуботи повинна вигрібати чуже лайно. До мене не ходять п'яні хлопці і не палять на майданчику, у мене є чоловік. Поки немає дітей, які притягали б з вулиці брудні коробки, коли будуть, і слова не скажу, мовчки усе прибиратиму. У мене немає ні кішок, ні собак, які паскудять по кутках, так чому ви постійно приходите до мене і примушуєте прибирати цю гидоту?*

(інцидент)

P1: – *Інші сусіди платять бабі Олі, щоб вона прибирала, тому я до них не ходжу.*

P2: – *Це означає, що тепер черга вашої баби Олі прибирати, а не моя. Я минулого разу прибирала!!!*

(зародження конфлікту)

P1: – *Ні, черга ваша!* – каже Марія Іванівна підвищеним тоном и тупотить ногою.

(передумова конфлікту)

P2: – *Ви знуцаетесь? Ви мене не чуєте чи ні?* (молодиця продовжує говорити спокійно). *Взагалі давайте зберемо із сусідів гроші, поставимо залізні двері в під'їзді, все чистіше буде. А то прохідний двір якийсь!!!*

(розвиток конфлікту)

P1: – *Ви від теми не відходьте. Ви митимете чи ні?* (Марія Іванівна починає виходити з себе).

P2: – *Ні! Якщо я молода, то можна примушувати мене мити за усіх? Не дочекається! До побачення!*

наслідки – (Молодця зачиняє двері).

(Роздратована Марія Іванівна грюкає кулаком їй у двері з усієї сили) (Записано автором).

У цій ситуації спостерігається конфлікт, викликаний порушенням максими такту. Марія Іванівна вдається до невербальної агресії – грюкає у двері сусідці, тим самим порушуючи міжособистісну дистанцію через те, що молодиця обґрунтувала їй свою відмову мити під'їзд.

Конфліктна тональність спостерігається у випадку, коли опоненти мають намір заподіяти шкоди один одному. Комуніканти можуть розмовляти на підвищених тонах, навіть кричати, використовуючи інвективу, оцінну лексику, жаргонізми тощо.

Розглянемо таку ситуацію:

У переповненій маршрутці (Біляївка – Одеса) на задньому сидінні сидять хлопець і дівчина. Дівчина (P1) – на колінах у хлопця (P2). Над ними стоїть чоловік (P3) і щось бурмотить. Від нього несе перегаром.

P1: Дівчина не витримує. Вона звертається до свого хлопця:

– *Пупсику, скажи цьому чмурику, щоб він відвернувся і перестав на мене дихати.*

P2: Хлопчина звертається до п'яниці:

– *Гей, дядю! Чуєш, відверни харю, від тебе смердить!*

P3: Чоловік почервонів від його нахабства:

– *Ти що сказав, щеня?*

P2: – *То ти ще й глухий, дядю?*

P3: – *А ти наражаєшся, пацаня!*

«Пацаня» (P2) підвівся. Дівчина (P1) заверещала:

– *Пупсику, любчику, котику, не треба!*

Хлопець (P2), не звертаючи увагу на дівчину, почав розштовхувати натовп у маршрутці. Розпочалась бійка. Люди (P4) почали обурюватися.

P5: – *Люди добрі, що ж це відбувається?* – заголосила літня жінка. – *Водію, зупиніть маршрутку, нехай вимітаються з громадського транспорту, якщо не вміють себе поводити.*

P6: Водій загальмував:

– *Усе, розбишаки! Стулили пельки, зібрали манатки і швиденько пішли дихати свіжим повітрям!*

Натовп натхненно підштовхував правопорушників до дверей, і за мить вони опинились на вулиці (Записано автором).

Конфліктну ситуацію спровокувала дівчина. Мовлення комунікантів перенасичене згрубіlostями, лайкою, соціальними діалектами. Це вид фамільярної конфліктної тональності, оскільки опоненти розмовляють на «*ти*» і використовують образливі лексеми, неетикетні звертання: *чмурик; відверни харю, від тебе смердить; щеня; пацаня; розбишаки; стулили пельки*. Мовлення хлопця починається агресивно, що й спричинює бійку.

Цільовий характер акту актуалізації мовленнєвої інтеракції P1 розрахований на оцінне сприйняття слухача P2, на якого воно і спрямоване з метою отримати підтримку за дискомфорт у маршрутці; P3 намагається отримати сатисфакцію за несправедливе зауваження, виражене вигуком, що йде від молодого хлопця; хоча когнітивний досвід P1 і підказує, що зауваження про стан P3 стане причиною конфліктних дій.

У політичній інтеракції, як і в рекламі, нерідко використовується стратегія нав'язування (персуасивності, тобто стратегія домінування) і стратегія неприйняття опонентом запропонованих смислів, рішень, точок зору, ось чому важко передбачити можливий вихід з такого сценарного конфлікту.

Існує ще стратегія спротиву вербальному тиску. В. Шляхов пропонує можливі результати застосування стратегії нав'язування (персуасивності) у сценаріях:

1. Стратегія нав'язування матиме успіх і співрозмовник виконуватиме те, чого від нього хочуть, він починає діяти в потрібному адресантові напрямку, його емоції та настрої змінюються. З точки зору ініціатора спілкування, стратегія приводить до перемоги.

2. Стратегія наштовхується на відповідні дії або співрозмовник байдужий до слів та емоцій опонента, у цьому випадку можлива «нічия».

3. Перемагає реципієнт, якщо йому вдається переконати співрозмовника, який «почав першим».

4. Співрозмовник піддався персуасивному натиску, але робить вигляд, що його переконали слова опонента, але насправді залишається при своїй думці [10, с. 43–44].

Іноді аргументи не знаходять відповідної реакції, тому зазначені стратегії не можна оцінювати з позиції етики. Тоді на поверхню виходить інвектива. Річ у тім, що мовленнєва поведінка осіб спрямована тією стратегією, яку вони обрали. Зазвичай відбувається інсценування бесіди, яка переходить у сварку.

Отже, структура конфлікту може мати різну конфігурацію: від двостороннього конфлікту до розширеної чи зменшеної кількості учасників, як безпосередніх, так і опосередкованих. Можуть мінятися й ролі учасників. Усе залежить від висунутої проблеми та ставлення до неї опонентів.

Розв'язання політичного конфлікту залежить від того, як адресат будує своє мовлення, яку силу мають його слова, яким важелем вони наділені, який він має інтелект, чи зрозумілі його думки, відштовхують чи приваблюють його слова.

Політики використовують терміни ‘сценарій конфліктів’, ‘сценарій розв’язання конфліктної ситуації’. І все залежить від того, як опоненти готові сприймати і висловлювати те, що вони мають на меті. Гійом, міркуючи про глибинні структури підсвідомості, зауважує, що «думка в момент свого відображення звертається до мови, яка знаходиться у постійному розпорядженні мислення. Таке постійне розпорядження (а саме у цьому полягає основна функція мови) звільняє його від необхідності вигадувати засоби вираження в той момент, коли це потрібно» [7, с. 81].

На поверхню виходять комунікативні невдачі, тобто невміння і не бажання пристосуватися до мовленнєвих тактик співрозмовника. На думку Ф. Бацевича, «комунікативний конфлікт викликається самим процесом спілкування» [2, с. 21].

Структура конфліктного дискурсу є двокомпонентною, перший компонент – самі учасники інтеракції, другий компонент – умови мовного і немовного середовища. Отже, взаємодія опонентів конфліктного дискурсу розгортається в тій чи іншій ситуації, або фрейму.

Н. Білоус зауважує, що когнітивний агент конфліктного дискурсу має специфічні характеристики. У межах дослідження когнітивних структур авторкою виявлені девіаційні й нормальні когнітивні структури, характерні для опонентів конфліктного дискурсу. Рольовий статус сторін, що конфліктують, знаходиться у межах «той, що нападає – той, що захищається». При аналізі типової структури конфліктного дискурсу Н. Білоус розглядає когнітивний аспект аналізу мовної конфліктної поведінки і когнітивну структуру конфліктного дискурсу і засвідчує, що когнітивна структура конфліктного дискурсу є ключовим елементом комунікативно-соціальної поведінки, на яку здійснюють вплив три аспекти діяльності мовця: когнітивна діяльність; компетенція – здатність інтерпретувати акти свідомості; конкретне знання/результат когнітивної діяльності та його соціальне пізнання. Опоненти конфліктного дискурсу мають характерні типи індивідуального пізнання, обумовлені відмінностями в системах потреб, які впливають на формування компонентів когнітивної структури конфліктного дискурсу [3, с. 17–18].

Конфліктна інтеракція є особливим типом мовленнєвої поведінки комунікантів, яка визначається певним типом поведінки, зазвичай агресією, тиском, інвективною функцією, метою спілкування, куди і входять інвективні компоненти, що є основою спілкування, і відбувається це через комунікативні девіації, комунікативний дискомфорт, комунікативну тональність тощо. У конфліктній інтеракції основна увага приділяється відбору мовленнєвих засобів, які визначають стратегії і тактики мовної поведінки особистостей, сценарій мовленнєвих дій, згідно з яким учасники реалізують свої комунікативні наміри.

Конфліктні ситуації, які виникають між комунікантами, дають можливість найповніше розкрити комунікативну специфіку інвектив. Вживання інвективи у мовленнєвій конфліктній інтеракції призводить до психологічного напруження, агресивності, що порушує конвенцію спілкування і призводить до комунікативних девіацій і конфліктності.

Висновки. В реалізації сценарію ‘сварка’ беруть участь певні тактики і мовні засоби, які позначаються інвективною. Інвектива в конфліктному тексті створює відповідну агресивну атмосферу спілкування, що проявляється в емоційному стані комунікантів і провокує опонента до певних дій. Вербальна агресія, яка втілюється в інвективі, спрямована на конкретного адресата. Опоненти використовують агресію тоді, коли не вистачає аргументів і у суперечці/сварці домінують емоції. У

такому контексті інвектива виконує функцію образи і має на меті свідомо принизити, дискредитувати й деморалізувати супротивника.

Література

1. Баранов А. Н. Лингвистическая экспертиза текста : теорет. основания и практика : [учеб. пособие] / А. Н. Баранов ; Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова. – М. : Флинта : Наука, 2007. – 591 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2011. – 304 с. – (Серія “Альма-матер”).
3. Белоус Н. А. Конфликтный дискурс в коммуникативном пространстве : семантические и прагматические аспекты : автореф. дис. ... докт. филол. наук / 10.02.19 / Наталья Анатольевна Белоус. – Краснодар, 2008. – 40 с.
4. Вежбицка А. Культурно-обусловленные сценарии : новый подход к изучению межкультурной коммуникации // Жанры речи : сборник научных статей / А. Вежбицка. – Саратов : Издательство государственного учебно-научного центра “Колледж”, 1999. – С. 112–132.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2003. – 1440 с.
6. Винокур Т. Г. Говорящий и слушающий : Варианты речевого поведения / Т. Г. Винокур. – М. : Либроком, 2009. – 172 с.
7. Гийом Г. Принципы теоретической лингвистики : сборник неизданных трудов, подготовленный под руководством и с предисловием Рока Валена / Г. Гийом. – М. : URSS, 2004. – 224 с.
8. Седов К. Ф. Нейропсихолінгвістика / К. Ф. Седов. – М. : Лабиринт, 2007. – 224 с.
9. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов. – М. : [б.и.], 2006.
10. Шляхов В. И. Сценарная основа речевого общения : Технология обучения / В. И. Шляхов. – М. : КРАСАНД, 2010. – 136 с.
11. Sarnowski Michal. Przestrzen komunikacji negatywnej w języku polskim i rosyjskim. Kłotnia jako specyficzna sytuacja komunikacji werbalnej / Michal Sarnowski. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1999. – 158 p.

References

1. Baranov, A. N. (1997), *A linguistic examination of the text is theoretical. reason and practice* : [proc. textbook], A. N. Sheep ; ROS. Acad. nauk, In-t Rus. yaz. them. V. V. Vinogradov,; Flinta : Nauka, M., 591 p.
2. Bacewicz, F. S. (2011), *Introduction to pragmatics* : [tutorial], VC “Academy”, K., 304 p.
3. Belous, N. A. (2008), *Conflict discourse in the communicative space : a semantic and pragmatic aspects* : Avtoref. dis. ... doctor. filol. Sciences / 10.02.19, Krasnodar, 40 p.
4. Vezhbicka, A. (1999), *Culturally based scenarios : a new approach to the study of intercultural communication*, speech Genres : collection of scientific articles, Publishing house of state educational and scientific center “College”, Saratov, pp. 112-132.
5. *Big explanatory dictionary of modern Ukrainian language*, [ed. and chapters. edited by V. T. Busel], Irpin : WTF “Perun”, K., 1440 p.
6. Vinokur, T. G. *Speaker and the listener : Variants of speech behaviour*, KD “Librokom”, K., 172 p.

7. Guillaume, G. (2004), *Principles of theoretical linguistics : a collection of previously unpublished works, prepared under. guide Preface Rock Valena*,: URSS, M., 224 p.
8. Sedov, K. F. (2007), *Neuropsychologist*, The Labyrinth, M., 224 p.
9. Susov, I. P. (2006), *Linguistic pragmatics*, [b.and.], M.
10. Shlyakhov, V. I. (2010), *Scenario-based speech communication education Technology*, KRASANG, M., 136 p.
11. Michal, Sarnowski (1999),. *A place of communication negatiwnej English, Polish And Russian. Quarrel, as the particular situation of verbal communication*, Publishing House Of The Wrocław Uniwersitetu, Wrocław, 158 p.

С. В. Форманова,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка*

СЦЕНАРИЙ ‘ССОРА’ В АСПЕКТЕ КОНФЛИКТНОГО ДИСКУРСА

Статья посвящена коммуникативно-прагматическому анализу ссоры как в современных научных интерпретациях, так и по результатам фактического материала. Представлены различные дефиниции этого понятия в языкознании; определены параметры ссоры и ее прагматическая направленность; проанализированы конфликтные сценарии ссоры, которые являются результатом конфликтного дискурса и агрессии; описаны языковые особенности конфликтной интеракции между коммуникантами, предложена типология сценария ‘ссора’. Установлено, что основным средством ссоры является инвектива, которая показывает негативное отношение к адресату, презирует его как личность, способствует установлению психологического, морального, эмоционального и коммуникативного дискомфорта.

Ключевые слова: конфликт, конфликтный дискурс, сценарий, ссора, инвектива, коммуникативная интеракция, прагматическая установка.

S. V. Formanova,

*Odesa I. I. Mechnikov National University,
Department Ukrainian Language*

SCENARIO «QUARREL» IN THE ASPECT OF CONFLICT DISCOURSE

The article is devoted to analysis of communicative-pragmatic argument as in modern scientific interpretations and the results of the actual material. Posted different definitions of the term in linguistics; the option to quarrel and pragmatic attitude; conflict analysis scenarios ‘quarrel’, resulting discourse of conflict and aggression; speech features described conflict interaction between communicants proposed typology scenarios ‘quarrel’.

The article **is to determine** the characteristics of the ‘quarrel’ as a factor in conflict discourse. **The objective involves** solving the following tasks: 1) organize and summarize theoretical background studies conflict discourse; 2) determine the characteristics of ‘argument’; 3) analyze conflict scenarios ‘quarrel’; 4) describe the speech features of conflict interaction between communicants. **The object** of analysis is in conflict scenarios quarrels discourse. **The subject** of the research is conflicting discourse.

For any conflict, including interpersonal, verbal form is characterized by aggression that is manifested in the form of charges, image, reproaches, lies undertaken to discredit

opponents and implemented in the script 'quarrel'. The quarrel is a natural phenomenon in many countries, even with high ethnic culture. The quarrel caused by several reasons, the main of which is insulting, fighting, swearing - all that discredits opponent humiliates his honor and dignity. The quarrel destroy the opponent, puts him out of emotional balance.

Typically, a quarrel provokes the opponent to perform certain actions aimed at the destruction of linguistic identity and behavior contrary to etiquette; has a negative impact on the interlocutor, designs contempt for the enemy manipulates them.

The primary means of argument is invective, which demonstrates a negative attitude to the recipient, despises him as a person contributes to the psychological, moral, emotional and communicative discomfort.

Key words: conflict, conflict discourse scenario quarrel, invective, communicative interaction, pragmatic attitude.

УДК 811.161.2'42:323.23

О. С. Билінська,

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
викладач кафедри прикладної лінгвістики*

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ МОВЛЕННЕВОГО ВПЛИВУ В СИНКРЕТИЧНИХ ЖАНРАХ ПОЛІТИЧНОГО АГІТАЦІЙНОГО ДИСКУРСУ

У статті представлено аналіз мовних засобів реалізації сугестивного впливу в агітаційних жанрах українського політичного дискурсу. Виокремлено основні лексичні мовні засоби та репрезентовано їх впливовий потенціал у політичних текстах, зокрема в мовленнєвих жанрах синкретичного типу, що дозволяє використання різноманітних мовних засобів та одиниць завдяки великому обсягу та поліфункційності. Основну увагу зосереджено на лексичних маркерах сугестивності в агітаційних текстах, репрезентованих в передвиборних кампаніях за період останніх 10 років (2006-2016).

Ключові слова: лексичні засоби, мовленнєвий вплив, синкретичний жанр, політичний дискурс, агітація, політичні афективию.

Актуальність статті. Інтенсивне українське політичне життя останніх років зумовило активний розвиток теоретико-методологічних досліджень з політичної лінгвістики, а також спричинило зростання інтересу науковців до вивчення новітніх проблем політичної комунікації (далі – **ПК**). Загострення політичної боротьби в країні ілюструє наявність низки політичних агітаційних текстів, в яких активно використовуються різні засоби, тактики і прийоми комунікативного впливу на свідомість і поведінку громадян. Питання масової комунікації, статусу мовної особистості в дискурсі та дослідження тексту та дискурсу як мовленнєвої реалізації індивіда належать до провідних сфер інтересів і уваги новітньої антропологічної лінгвістики (див.: В. П. Беянін, А. О. Бондаренко, І. О. Мазірка та ін.).

У дискурсі політиків-мовців виокремлюють особливу сферу – мовленнєвий жанр (далі – **МЖ**) – суб'єктами яких, на думку І. Черської, можуть бути лише особи, що займають головні місця в політичній ієрархії, – керівники держави, міжнародних об'єднань, політики установ та партій [7, с. 57]. МЖ – це єдність змісту, стилю,